

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXVI. De furto quod infertur nocumentum proximo in rebus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

¶ Super Questionis sexagesime quinte articulum quartum. vniuersaliter de actibus, & vita alterius: quia per hoc impeditur non solum a malis faciendis, sed etiam a bonis agendis.

In ar. 4. eiusdem q. 65. aduerte Notitie tria. Primo, quod nomine persone alius coniuncta significatur filius, pater, mater, agnatus, amicus, tutor, custos, iuris, famulus, & huiusmodi. Importatur enim his nominibus relatio spectans ad coniunctionem cum alio. Videtur autem, pupillus, & huiusmodi, important personas separatas ab aliis, ut patet.

¶ Secundo, quod coniunctio cum aliis non uariat speciem iniuriae, sed aggravat ipsam. Non enim occisio sortis, qui non est filius, alterius est speciei ab occisione eiusdem, si filius esset: sed est alterius gradus, ut in littera dicitur. Et ratio est, quia unum, & multa non uariant speciem.

¶ Tertio, quod hic non est sermo de personis coniunctis nobis, qui facimus iniuriam, puta, de patre meo, principe meo, fratre meo, & huiusmodi. De his enim nihil in littera dicitur, forte quia primo tractandum est de differenti debito, quod illis debemus, ut ex illius diuersitate, cognoscimus diuersitatem iniuriae erga eisdem eam facto, quam uerbo &c.

¶ At si non uis hac spectare, scito quod omnis diuersitas conjunctionis mei ad alios, penes quam diuersificantur partes iustitiae, ut pietas, obseruantia, & huiusmodi, uariat specie dictarum iniuriarum: ita quod homicidium in alia trahitur speciem, si proprium occidam parentem: in aliam, si proprium principem, & simile est de mutilatione, & aliis distis. Et ratio est, quia non solum fit contra communitatem iustitiam auferendo uitam, sed fit contra pietatem, uel obseruantiam &c. ut inferius post discussas iniuriarum singulas spe-

1.2. q. 73. ar. 9.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum peccatum aggravetur ex hoc, quod praedicta iniuria inferuntur in personas alijs coniunctas.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod peccatum non aggravetur ex hoc, quod praedicta iniuria inferuntur in personas alijs coniunctas. Huiusmodi enim iniuria habet rationem peccati, prout nocuumt alicui inferitur contra eius voluntatem: sed magis est contra hominis voluntatem malum, quod in propriam personam inferitur, quam quod inferitur in personam coniunctam. ergo iniuria illata in personam coniunctam est minor.

¶ 2. Praet. In sacra scriptura praecipue reprehenduntur qui pupillis & uidiuis iniurias inferunt. vn de dicitur Ecclesiast. 35. Non despicies preces pupilli, nec uidua, si effundat loquelam gemitus: sed uidua, & pupillus non sunt persona alijs coniuncta. ergo ex hoc, quod inferitur iniuria personis coniunctis, non aggravatur peccatum.

¶ 3. Praet. Persona coniuncta habet propriam voluntatem, sicut & principalis persona. Potest enim aliquid ei esse uoluntarium, quod est contra uoluntatem principalis personae, ut patet in adulterio, quod placet uxori, & displicet uiro: sed huiusmodi iniuria habet rationem peccati, prout consistunt in uoluntaria commutatio ne ergo huiusmodi iniustitia minus habent de ratione peccati.

SED CONTRA est, quod Deut. 28. ad quandam exaggerationem dicitur, Filij tui, & filiae tuae tradentur alteri populo uidentibus oculis tuis.

RESPON. Dicendum, quod quanto aliqua iniuria in plures redundat, ceteris paribus, tanto grauius est peccatum: & inde est, quod grauius est peccatum si aliquis percutiat principem, quam personam priuatam, quia redundat in iniuriam totius multitudinis, ut supra dictum est. Cum autem inferitur iniuria in aliquam personam coniunctam alteri qualitercunque, illa iniuria pertinet ad duas personas: & ideo ceteris paribus ex hoc ipso aggravatur peccatum. Potest tamen contingere, quod secundum aliquas cir-

constantias sit grauius peccatum, quod fit contra personam nulli coniunctam uel propter dignitatem personae, uel propter magnitudinem nocuumt.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod iniuria illata in personam coniunctam minus est nocua personae, cui coniungitur, quam si in ipsam immediate inferretur, & ex hac parte est minus peccatum: sed hoc totum quod pertinet ad iniuriam personae, cui coniungitur, superadditur peccato, quod aliquis incurrit ex eo, quod aliam personam secundum se laedit.

AD SECUNDVM dicendum, quod iniuria illata in uiduas, & pupillos magis exaggeratur, si quia magis opponuntur misericordiae: tum quia idem nocuumtum huiusmodi personis inflictum, est eis grauius, quia non habent releuantem.

AD TERTIVM dicendum, quod per hoc, quod uxor uoluntarie consentit in adulterium, minoratur quidem peccatum, & iniuria ex parte ipsius mulieris: grauius enim esset si adulter uolenter eam opprimeret. Non tamen propter hoc tollitur iniuria ex parte uiri: quia uxor non habet potestatem sui corporis, sed uir, ut dicitur 1. ad Corinth. 7. & eadem ratio est de similibus. De adulterio tamen, quia non solum iniustitia, sed etiam castitati opponitur, erit locus infra agendi in tractatu de temperantia.

QVAESTIO LXVI.

¶ De peccatis iustitiae oppositis, in nouem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de peccatis iustitiae oppositis, per quae iniustitiam nocuumtam proximo in rebus, scilicet, de furto & rapina.

ET circa hoc quaeruntur nouem.

- ¶ Primo, Vtrum naturalis sit homini possessio exteriorum rerum.
- ¶ Secundo, Vtrum licitum sit, quod aliquis rem aliquam possideat quasi propriam.
- ¶ Tertio, Vtrum furtum sit contra acceptio rei alienae.
- ¶ Quarto, Vtrum rapina sit peccatum rensa furto.
- ¶ Quinto, Vtrum omne furtum sit peccatum mortale.
- ¶ Sexto, Vtrum furtum sit peccatum mortale.
- ¶ Septimo, Vtrum liceat furari in necessitate.
- ¶ Octauo, Vtrum omnis rapina sit peccatum mortale.
- ¶ Nono, Vtrum rapina sit grauius peccatum furtum.

Vtrum naturalis sit homini possessio exteriorum rerum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, q non naturalis homini possessio exteriorum rerum. Nullus debet sibi attribueri quod Dei est: sed dominium omnium creaturarum est proprium Dei, secundum illud Psal. 23. Domini est terra &c. ergo non est naturalis homini possessio rerum exteriorum. ¶ 2. Præ. * Basilus exponens verbū dicitis dicitis, Luc. 12. Cogregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea, dicit. Die mihi quæ tuæ: vnde ea sumens in vitam multūti: sed illa quæ homo possidet naturaliter potest aliquis conuenienter dicere esse sua: ergo homo non possidet naturaliter exteriora bona. ¶ 3. Præ. Sicut Ambrosius dicit in lib. de Trinitate. Dominus nomen est potestatis: sed homo non habet potestatem super res exteriores: nihil enim potest creaturam naturam immutare. ergo possessio exteriorum rerum non est homini naturalis.

SED CONTRA est, quod dicitur in Psal. Omnia subiecit sub pedibus eius, scilicet hominis. **R**ESPONDENS. Dicendum, quod res exterior potest dupliciter considerari. Vno modo, quantum ad eius naturam, quæ non subiacet humanæ potestati, sed solum diuinæ, cui omnia ad primum obediunt. Alio modo, quantum ad vsum ipsius rei, & sic habet homo naturale dominium exteriorum rerum: quia per rationem & voluntatem potest vti rebus exterioribus ad suam utilitatem, quasi propter se factis. Semper enim imperfectiora sunt potestati perfectiora, ut supra habitū est. Et ex hac ratione Philo. probat in 1. Politic. possessio rerum exteriorum est homini naturalis. Hoc autem naturale dominium super ceteras creaturas, quod competit homini secundum rationem, in qua imago Dei consistit, manifestatur in ipsa hominis creatione, Gene. 1. vbi dicitur. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram: & præsit piscibus maris &c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Deus habet principale dominium omnium rerum. Et ipse secundum suam prouidentiam ordinauit quasdam res ad corporalem hominis sustentationem: & propter hoc homo habet naturale rerum dominium quantum ad potestatem vtendi ipsis.

AD SECUNDVM dicendum, quod diues ille reprehenditur ex hoc, quod putabat exteriora bona esse principalem suam, quasi non accepisset ea ab alio, scilicet a Deo.

AD TERTIYM dicendum, quod illa ratio procedit de dominio exteriorum rerum quantum ad naturas ipsarum: quod quidem dominium solum Deo conuenit, vt dictum est.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat alicui rem aliquam, quasi propriam, possidere.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod non liceat alicui rem aliquam, quasi propriam, possidere. Omne enim quod est contra ius naturale, est illicitum: sed secundum ius naturale omnia sunt communia, cui quidem communitati contrariatur proprietas possessionum, ergo illicitum est cui libet homini appropriare sibi aliquam rem exteriorem. ¶ 2. Præ. * Basilus dicit exponens

A prædictum uerbum dicitur. Sicut qui præueniens spectacula prohiberet aduenientes, appropriando sibi, quod ad communem vnum ordinatur: similes sunt diuites qui communia, quæ preoccupauerunt, estimant sua esse: sed illicitum est præcludere viam alijs ad potendum communibus bonis. ergo illicitum est appropriare sibi aliquam rem communem. ¶ 3. Præ. * Ambr. dicit, & habetur in Decretis dist. 47. c. Sicut hi. Propter nemo dicat, quod est commune: appellat autem communes res exteriores, sicut patet ex his quæ præmittit. ergo videtur illicitum esse, quod aliquis appropriet sibi aliquam rem exteriorem.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. de hæresibus. Apostolici dicuntur, qui se hoc nomine arrogantissime vocauerunt, eo quod in suam communionem non acciperent vtentes coniugibus, & res proprias possidentes, quales habet catholica Ecclesia, & monachos, & clericos plurimos: sed isti heretici sunt, quia se ab Ecclesia separantes, nullam spem putant eos habere, qui vtuntur his rebus, quibus ipsi carerent. Est ergo erroneū dicere, quod non liceat homini propria possidere.

RESPONDENS. Dicendum, quod circa rem exteriorem duo cōpetunt homini, quorum vnum est potestas procurandi & dispēlandi: & quantum ad hoc licitum est, quod homo propria possideat. Et est etiam necessarium ad humanam vitam propter tria. Primo quidem, quia magis sollicitus est vnusquisque ad procurandum aliquid, quod sibi soli cōpetit, quā id quod cōe omnium, uel multorum: quia vnusquisque labor fugiens, relinquit alteri id, quod pertinet ad commune, sicut accidit in multitudine ministrorum. Alio modo, quia ordinatius res humanæ tractantur, si singulis imminet propria cura alicuius rei procuranda: esset autem confusio, si quilibet indistincte qualibet procuraret. Tertio, quia per hoc magis pacificus status hominum conseruatur, dū vnusquisque res sua cōtētus est. Vnde videmus, quod inter eos qui communiter, & ex diuiso aliquid possident, frequētius irurgia oriuntur. Aliud verò quod competit homini circa res exteriores, est vsum ipsarum. Et quantum ad hoc non debet homo habere res exteriores ut proprias, sed vt communes, vt. de facili aliquis eas cōmunicet in necessitatibus aliorum. Vnde Apo. dicit 1. ad Tim. vlt. Diuitibus hu-

est de quo Ambr. dicit. Plus quam iusticiam vnusquisque, uolenter obtinuit eam, hoc est, quod nemo propriū dicere debet, quod ad vsum, quia, quod ad vnum commune est. Et ut conuenit in extrema necessitate, nature superfluum cōmunicent, quoniam eisur commune debetur est. Et nihilominus conuenit, ut etiam extra hos casus facili tribuat necessitatem patientibus: quoniam tota summa Christianæ uitæ in misericordia posita est. Sic enim & possessores bonæ dispensationis meriti, & pauperes patientie coronam habent absque iniqua iniquitate rerum exteriorum.

¶ In eodem articulo in responsione ad primum nota, quod communiter rerum esse de iure nature quod ad vsum, potest dupliciter intelligi scilicet posititue, & negatiue. Et si intelligatur posititue, est ientis, quod ius naturale dicitur, quod omnia sine cōmuni: si uero intelligatur negatiue, est ientis, quod ius naturale non inhiat proprietates rerū. Et in utroque sensu propositio est uera, si sane intelligatur. In primo quidem. Ipotitue, uerificatur in casu, si extrema necessitas. Quando n. aliquis est in extrema necessitate, potest undecumque sibi occurrere, sibi, uel alteri humani modi subuenire: nec tenetur ad restitutionem: quia sua tunc nature iure reus est: In secundo uero. I. negatiue, uerificatur absolute. Nam extra casus loquendo, ius nature non statuit omnia esse cōmunia, ut patet ex eo, quod non liceret regulariter habere proprium: sed non facit aliquid esse propriū alicui, & aliud alteri. Et quoniam semoliter est de communitate, & proprietate absolute, & non in casu: ideo in litera negatur sentis affirmatiue, & conceditur negatiue. ¶ In eodem articulo etiam in responsione ad

In serm. 81. to. 3. Et habetur dist. 47. c. Sicut hi.

Ca. 40. cō. 6.

Capit. Quæstionis secunde super hunc articulum secundum.

ad primum, dubium occurrit ad hominem, quia in litera dicitur, quod i proprietate possessionum est ab humano conditio, quod pertinet ad ius positum: & tamen superius in q. 57. ar. 3. dictum est, quod huiusmodi proprietate spectat ad ius gentium, quod distinguitur contra ius positum.

¶ Ad hoc dicitur, qd in proprietate possessionum inueniuntur duo. Primum, quod ali quid sit vnius, & ali quid alteris. Secundo, quod hic ager sit istius, & ille illius. Quod ad primum, proprietate rerum est a iure gentium. Dicitur enim hoc ratio, vt in litera multipliciter ostenditur. Quod ad secundum, est a iure positivo, quoniam an tenetur sit hoc appropriatum huic, & illud alteri, nihil differt an contrarium fiat. Definitum est enim qd ius positum est, qd a principio nihil differt, ex 5. Eth.

ius saeculi praecipere facere tribuere, communicare. AD PRIMUM ergo dicendum, quod communitas rerum attribuitur iuri naturali, non quia ius naturale dicitur omnia possidenda communiter, & nihil esse quasi proprium possidendum: sed quia secundum ius naturale non est distinctio possessionum, sed magis secundum humanum conditum, quod pertinet ad ius positum, vt supra dictum est. Vnde proprietate possessionum non est contra ius naturale, sed iuri naturali superadditur per adinventionem rationis humanae.

AD SECUNDUM dicendum, quod ille qui praueiciens ad spectacula, prepararet aliis viam, non illicite ageret: sed ex hoc illicite agit, quod alios prohibet. Et similiter diues non illicite agit, si praecupans possessionem rei, quae a principio erat communis, alijs etiam communicat. Peccat autem si alios ab usu illius rei indifcrete prohibeat. Vnde * Basi-

qum possidemus seruos sicut agros, non autem filios. Nota secundum qd accipere filium, vel oronem non pertinet ad furtum, sed ad captiuitatem, quae rationis vitio superius posito, inter personales iustitiae dicitur, quoniam vtrumque libero sui corporis iure. Et tanto grauius est captiuare filium, aut oronem, ut praedictum ibi fuit, in iure personale illius personis grauiores sunt.

¶ Aduerte tertio, qd occulte accipere casum simpliciter, sed ad horam pro concubitu, si est tantum grauius, quanto est altera. In materia peccati, si autem eis contententibus extra propriam rationem, adulterium, stuprum, aut similia fornicatione, aliam deformatem, si non in pedibus proper habentur, cum seruata, ut sit non fit sub domino concubitus, sicut filia sub patre dicitur, in iure. Non enim potest ipse ea uti ad hunc, sed ad illa dicitur pterea dicitur, qd accipere seruam alienam peccatum furtum, sicut nec coire cum illa in domino dicitur. In eodem arti. in responsione ad tertium, ubi dicitur ita detentio habet eandem rationem occurrentem in reptione, quia hinc habes qd non solum occulte accipere etiam occulte detentio alienam rem inueniuntur peccatum, an huiusmodi detentio occurrat peccatum, quod dicitur. Et ratio dabit qd detentio dicitur peccatum, sicut acceptio, & contumacia, namque non accipiamus, non contumacia, & non occulte rem alienam. Constat autem qd peccatum peccatum affirmatione prohibita semper, & ad hunc peccatum semper actualiter peccat, ita & detentio, & detentio, & oronem, & elemosinam de tuo facies, & non detentio in peccato mortali, quod videtur incommensuratum.

¶ Ad hoc dicitur, quod quia mortale peccatum committitur, quo solo est sermo, est actus voluntatis detentio, quod aliquis huiusmodi peccato peccat ad detentio, ut exerceat aliquem actum voluntatis detentio, peccatum aeternum in statu peccati, an aliquis committit peccatum, an per seueret non in statu peccati, an per seueret in aliquo actu voluntatis illius peccati, an per seueret in aliquo actu voluntatis illius peccati, qui proponit occidere hominem, & deinde dicitur

animum firandi non magis requiritur ad firandum, qd ad firandum ad adulterium: nec tamen oportet peccatum ad adulterium hoc &c. De ipso naq; peccato, seu voluntate nisi sub genere voluntarii veritatem, cum peccatum sit voluntarii, sicut quodlibet morale. Et in materia

ius ibidem dicit. Cur tu abundas, ille vero mendicat, nisi vt tu bona dispensationis merita conseruaris, ille vero patientiae praemio coronetur? AD TERTIUM dicendum, quod cum dicit Ambrosius. Nemo proprium dicat quod est commune, loquitur de proprietate quantum ad usum. Vnde * subdit: Plusquam sufficeret sumptui, uiolenter obtentum est.

ARTICVLVS III.

Vtrum sit de ratione furti occulte accipere rem alienam.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod non sit de ratione furti, occulte accipere rem alienam. Illud enim quod diminuit peccatum, non videtur ad rationem peccati pertinere: sed in occulto peccare pertinet ad diminutionem peccati, sicut contrarium ad exaggerandum peccatum quorundam dicitur Isa. 3. Peccatum furti

qum possidemus seruos sicut agros, non autem filios. Nota secundum qd accipere filium, vel oronem non pertinet ad furtum, sed ad captiuitatem, quae rationis vitio superius posito, inter personales iustitiae dicitur, quoniam vtrumque libero sui corporis iure. Et tanto grauius est captiuare filium, aut oronem, ut praedictum ibi fuit, in iure personale illius personis grauiores sunt.

¶ Aduerte tertio, qd occulte accipere casum simpliciter, sed ad horam pro concubitu, si est tantum grauius, quanto est altera. In materia peccati, si autem eis contententibus extra propriam rationem, adulterium, stuprum, aut similia fornicatione, aliam deformatem, si non in pedibus proper habentur, cum seruata, ut sit non fit sub domino concubitus, sicut filia sub patre dicitur, in iure. Non enim potest ipse ea uti ad hunc, sed ad illa dicitur pterea dicitur, qd accipere seruam alienam peccatum furtum, sicut nec coire cum illa in domino dicitur.

In eodem arti. in responsione ad tertium, ubi dicitur ita detentio habet eandem rationem occurrentem in reptione, quia hinc habes qd non solum occulte accipere etiam occulte detentio alienam rem inueniuntur peccatum, an huiusmodi detentio occurrat peccatum, quod dicitur. Et ratio dabit qd detentio dicitur peccatum, sicut acceptio, & contumacia, namque non accipiamus, non contumacia, & non occulte rem alienam. Constat autem qd peccatum peccatum affirmatione prohibita semper, & ad hunc peccatum semper actualiter peccat, ita & detentio, & detentio, & oronem, & elemosinam de tuo facies, & non detentio in peccato mortali, quod videtur incommensuratum.

¶ Ad hoc dicitur, quod quia mortale peccatum committitur, quo solo est sermo, est actus voluntatis detentio, quod aliquis huiusmodi peccato peccat ad detentio, ut exerceat aliquem actum voluntatis detentio, peccatum aeternum in statu peccati, an aliquis committit peccatum, an per seueret non in statu peccati, an per seueret in aliquo actu voluntatis illius peccati, an per seueret in aliquo actu voluntatis illius peccati, qui proponit occidere hominem, & deinde dicitur

Q. 57. ar. 3. & 3.

¶ Super Quaestione sexagesima sexta Articuli tertium.

In artic. 3. eiusdem 66. q. circa rationem furti, occurrit dubium, quia diminuta videtur, quod ex duobus apparet. Primo ex hoc, quod multi

diffiniunt furtum, apponunt tot particulas, dum dicunt, qd furtum est contractio rei alienae, mobilis, corporalis, inuito domino, animo lucrandi siue ipsius rei, siue vius siue possessionis, quae vt patet, in litera ratione non ponuntur. Secundo ex hoc, qd iniustitiae deformitas in hac diffinitione non exprimitur acceptiois nomine. Constat enim qd acceptio potest esse iusta, & iniusta, & neutra: & tamen in litera exponitur acceptio pro viurpatione.

¶ Ad hoc retrogado ordine respondendo dicitur, qd quia occultatio acceptiois posita in diffinitione furti, importat duo. scilicet iniustitiam ratione generis, & qualitatem, seu modum eius. Sub se dicitur a domino ratione formalis significat: ideo nihil in diffinitione omisit. Et author in litera acceptioem pro iniusta acceptioe non exponit, tum quia totus iste sermo est de commutationibus inuoluntariis, & iniuriis, quibus inferitur damnum in rebus, ut patet ex titulis questionum, & tractatum, ac per hoc non de acceptioe coeter, sed de acceptioe, quae est species iniuriae, est sermo: tum quia de ratione occultae acceptiois est non solum eius formale, puta, qd ex intentione fiat latenter, et eius coe. scilicet qd fiat contra voluntatem domini. Ideo enim subterfugere quarit domini scientiam, quia uult agere contra illius uoluntate. Accipit igitur author hanc iniustitiae redundatam conditionem in acceptioe ex implicito in ly, occulta, in prima conditione posita in litera. Eius est post ly occulta, quod ad explicitum. Et ad vtrumque insinuandum concludendo diffinitionem ordinat sic eam, vt praeparat ly occulta, dicens, qd propria ratio furti est, ut sit occultae acceptio rei alienae. Sic enim etiam nullo praesupposito titulo questionum, ex utrius terminorum consummata habetur diffinitio furti simpliciter, & non solum vt pars illius tractatus, ut licet diffinitiones.

¶ Ad id autem, quod ex alijs doctoribus obijciunt, dicitur quod non physice, sed more legistarum loquuntur, non speciem furti diffiniunt, sed quid nomine furti in legibus intelligitur. Vnde dicunt, quod nec acceptio iurum, nec rerum immobilium est furtum allegando leges civiles. Nos autem qui moralem theologiam simul & philosophiam tractamus, & de ipsa furti specie loquimur, diffiniimus, ut philosophos decet, & dicimus nullam illarum particularum addendam esse diffinitioni, & non per contractationem, quae tactum potius, quam usurpationem rei significat, sed per acceptioem diffiniendum furtum. Et ut sigillatim discutiantur ly mobilis, & corporalis, false adderentur diffinitioni, quia ad furti speciem spectat acceptio occulta alieni agri, & alienorum iurum, non minus quam alienae uelitis. Haec enim materialiter se habent in acceptioe iniuriosa alieni, & non variant speciem. Ly fraudulosa, superflue apponitur, quia

occidit, & ad hoc para instrumenta, & huiusmodi. De hoc enim videtur affirmandum, quod continue peccat mortaliter, quando...

quasi Sodoma praedicaerunt, nec absconderunt. ergo non est de ratione furti occulta acceptio rei alienae.

¶ 2 Præter. Ambrosius dicit, & habetur in Decretis distinct. 47. Minus est criminis habenti tollere, quam cum possis, & abundans sis, indigentibus denegare. ergo sicut furtum consistit in acceptione rei alienae, ita & in detentione ipsius.

¶ 3 Præter. Homo potest furtum ab alio accipere et quod suum est, puta, rem quam apud alium deposuit, vel quae est ab eo iniuste ablata, vel quae ergo de ratione furti, quod sit occulta acceptio rei alienae.

SED CONTRA dicitur, quod Iud. dicit in lib. Etymo. Fura furto dicitur esse, id est, a fure, nam noctis vitur tempore.

RESPON. Dicendum, quod ad rationem furti tria concurrunt, quorum primum convenit sibi, scilicet, quod contrariatur iustitiae, quae vnicuique tribuit quod suum est, & ex hoc copertur, quod viturpat alienum. Secundum vero pertinet ad rationem furti, prout distinguitur a peccatis, quae sunt contra personam, sicut ab homicidio, & adul-

illa. Attendi vero videtur haec unitas numeralis penes unitatem applicationis animae ad rem speciem, ita quod quando anima applicata ad illud per aliquem actum interiore, vel exteriori...

terio, & secundum hoc competit furto, quod sit circa rem possessam. Si quis enim accipiat id, quod est alterius non quasi possessio, sed quasi pars, sicut si amputet membrum, vel sicut persona coniuncta, ut si auferat filiam, vel uxorem, non habet proprie rationem furti. Tertia differentia est, quae complet rationem furti, ut scilicet occulte viturpetur alienum, & secundum hoc propria ratio furti est, ut sit occulta acceptio rei alienae.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod occultatio quoad quidem est causa peccati, puta, cum quis viturpat occultatione ad peccandum, sicut accidit in fraude, & dolo, & hoc modo non diminuit, sed constituit speciem peccati, & ita est in furto. Alio modo occultatio est simplex circumstantia peccati, & sic diminuit peccatum, tum quia signum veritatis est: tum quia tollit scandalum.

AD SECUNDUM dicendum, quod detinere id, quod alteri debetur, eandem rationem noverunt habere cum acceptione iniusta: & ideo sub iniusta acceptione intelligitur etiam iniusta detentio.

na, totiens peccat mortaliter, quamvis durum hoc videatur. Et si neutra pars vera videatur, subdistingendum est, quod actus qui sine novo contemptu utendo re aliena exercentur, sunt dupliciter differentiae. Quidam cum nova iniuria domini, & dicuntur actus cum nova iniuria domini actus illi, qui vel reddunt ipsam rem deterioriorem, ita ut non esset amplius a domino repetenda, sed eius pretium. Fit enim iniuria tunc nova domino ex hoc, quod cogitur ad commutationem rei suae, si debet eum recuperare, ut patet de consumptione vestis furtivae. Vt namque veste consumendo illam, est facere ut domino res sua satisfacere non possit, etiam si reddenda esset. Et ob hoc addit novam iniuriam super detentionem vel ex parte vrentis, quia, si reddunt utentem impotentem ad satisfaciendum domino, ut patet in paupere expendente furtivam pecuniam, nec habente unde possit satisfacere domino. Huiusmodi enim expensio nociva est domino, addens supra detentionem, impotentiam restituendi, ac per hoc peioris conditionis reddens dominum pecuniae. Actus autem sine nova iniuria domini sunt, qui non in damnum domini redundant, ut si res iam devenit ad statum, in quo dominus nollet eam, sed eius pretium: de cetero uti ipsa, novam non addit detentioni iniuriam. Et similiter si expendens pecuniam furtivam habet in promptu unde satisfacere possit, si vellet, nullam videtur detentioni addere iniuriam. Diceretur namque quod primis actibus totiens quotiens peccat mortaliter, non autem secundis: sicut nec semel bibendo in vase furtivo, cum sit actus sine iniuria. Quamvis de hoc non sit simile, quia huius actus, si semel bibendi, non est de natura sua talis, quod computeur inter eos, qui sunt iniusto domino. Quid horum verius sit, non facile video, quoniam cum actus de natura sua interior, videtur quod totiens, quotiens viturpat re aliena iniusto domino, peccat mortaliter. Cum vero considero, quod usus sine nova iniuria non videtur esse iniusto domino, cui tantum est si talis usus fiat, & si non fiat, videtur quod non totiens, quotiens viturpat peccat: sed totiens, quotiens cum nova iniuria in affectu, vel in effectu, ut declaratum est. Cum autem attendo, quod multiplicatio horum actuum est in esse naturae, & non moris, unum tantum videtur esse peccatum, dum non renovatur affectus ad alienum. Et licet haec ultima replicata via, quae primo fuit alla-

ta, totiens peccat mortaliter, quamvis durum hoc videatur. Et si neutra pars vera videatur, subdistingendum est, quod actus qui sine novo contemptu utendo re aliena exercentur, sunt dupliciter differentiae. Quidam cum nova iniuria domini, & dicuntur actus cum nova iniuria domini actus illi, qui vel reddunt ipsam rem deterioriorem, ita ut non esset amplius a domino repetenda, sed eius pretium. Fit enim iniuria tunc nova domino ex hoc, quod cogitur ad commutationem rei suae, si debet eum recuperare, ut patet de consumptione vestis furtivae. Vt namque veste consumendo illam, est facere ut domino res sua satisfacere non possit, etiam si reddenda esset. Et ob hoc addit novam iniuriam super detentionem vel ex parte vrentis, quia, si reddunt utentem impotentem ad satisfaciendum domino, ut patet in paupere expendente furtivam pecuniam, nec habente unde possit satisfacere domino. Huiusmodi enim expensio nociva est domino, addens supra detentionem, impotentiam restituendi, ac per hoc peioris conditionis reddens dominum pecuniae. Actus autem sine nova iniuria domini sunt, qui non in damnum domini redundant, ut si res iam devenit ad statum, in quo dominus nollet eam, sed eius pretium: de cetero uti ipsa, novam non addit detentioni iniuriam. Et similiter si expendens pecuniam furtivam habet in promptu unde satisfacere possit, si vellet, nullam videtur detentioni addere iniuriam. Diceretur namque quod primis actibus totiens quotiens peccat mortaliter, non autem secundis: sicut nec semel bibendo in vase furtivo, cum sit actus sine iniuria. Quamvis de hoc non sit simile, quia huius actus, si semel bibendi, non est de natura sua talis, quod computeur inter eos, qui sunt iniusto domino. Quid horum verius sit, non facile video, quoniam cum actus de natura sua interior, videtur quod totiens, quotiens viturpat re aliena iniusto domino, peccat mortaliter. Cum vero considero, quod usus sine nova iniuria non videtur esse iniusto domino, cui tantum est si talis usus fiat, & si non fiat, videtur quod non totiens, quotiens viturpat peccat: sed totiens, quotiens cum nova iniuria in affectu, vel in effectu, ut declaratum est. Cum autem attendo, quod multiplicatio horum actuum est in esse naturae, & non moris, unum tantum videtur esse peccatum, dum non renovatur affectus ad alienum. Et licet haec ultima replicata via, quae primo fuit alla-

interius continens actus voluntarius, sed quandoque exercetur aliquis actus, & quandoque nullus. Nam indere, & ornare se, actioes quaedam voluntariae sunt indutur autem esse, & similiter ornatum esse, & huiusmodi, non sunt actiones, sed ad praedicamentum habent spectantia. Unde de his aliquid est manifestum, scilicet, quod non continue peccant, & aliquid obicium, an scilicet, quotiens huiusmodi actus exercent, totiens peccant mortaliter. Apparet, n. prima ratione distingendum esse, quod actualiter habere actum viturpat re aliena, contingit dupliciter. Vno modo formaliter, hoc est, quod intentio feratur super alieno; & sic quotiens discontinuato actualiter peccato tam intus, quam extra, viturpat re aliena, totiens peccat mortaliter. Alio modo materialiter, hoc est, quod nihil cogitando de alieno, viturpat re aliena viturpat: ut si cogitat de induendo se, de emendo, de comedendo, de bibendo, & non cogitat de alieno. Et sic videtur, quod omnes isti actus sunt mali eadem numero deformitate, quae sunt mala intentio detinendi, possidendi, ac per hoc viturpat rebus his viturpat. Sed primum huius distinctionis membrum veritati inhæret mihi videtur: quoniam multiplicatur numero peccatum non iuxta multiplicationem actuum voluntarium tam intus, quam extra: patet ex hoc, quod actus exterior, & interior sunt unum numero peccatum: & multi actus exteriores, & interiores voluntatis sunt unum numero peccatum, ut patet cum quis desiderat occidere, & delectatur de cogitata occisione, & sperat illam, & intendit ire ad occidendum, & preparat ad hoc gladium, & sagittas, & lanceas, &c. Haec enim omnia vno contentu facta vno numero, sunt peccatum mortale, sed iuxta multiplicationem materialem, materialiter tamen moralitatis actus. Dico autem mortalem ad differentiam multiplicationis in esse natura actuum voluntatis deformium, puta, desiderare, furari, delectari de cogitato furto, intendere ire ad furandum, & huiusmodi. Quamvis enim singuli actus habeant forte singulas deformitates morales ac per hoc plures in esse naturae, in genere tamen moris vno numero tantum est eorum moralitas: & ideo sunt vni numero peccatum, ut dictum est. Multiplicatur autem moralitas numero, seu materialiter in genere moris, quotiens quis ex non actualiter peccante in tali specie peccati, sit actualiter peccans in

ta, prima fronte uera apparet propter ueritatem morali deformati...

AD TERTIUM dicendum, quod nihil prohibet id, quod est simpliciter unius...

ARTICVLVS III.

Vtrum furtum, & rapina sint peccata differentia specie.

AD QVARTVM sic proceditur: Videtur, quod furtum, & rapina non sint peccata differentia specie...

Inf. a. 9. cor. & q. 73. art. 1. cor. & ad 2. Et 3. cor. 12

1. 2. q. 1. art. 3. & q. 18. art. 6.

¶ 1. Pret. Moralia recipiunt speciem a fine, ut supra dictum est: sed furtum, & rapina ordinantur ad eundem finem...

¶ 2. Pret. Sicut rapitur aliquid ad possidendum, ita rapitur mulier...

¶ 3. Pret. In eodem art. 3. in responsione ad tertium, dubium occurrit duplex. Primum est, circa uita uerba...

¶ 4. In eodem art. 3. in responsione ad tertium, dubium occurrit duplex. Primum est, circa uita uerba...

¶ 5. Secundo, quia communis videtur sententia, quod in re propria non committitur furtum...

¶ 6. Tertio, quia secundum multos licitum est alicui accipere occulte rem ab occupatore...

¶ 7. Ad primum dubium dicitur, quod rem raptam esse raptoris, quantum ad detentionem...

Secundum, quantum ad hoc, quod ipse tenetur restituere sed domino restituendam...

ad delectandum unde & Isido dicit in lib. Etymologiarum, quod raptor dicitur corruptor...

SED CONTRA est, quod Phil. in 3. Eth. distinguit furtum a rapina, ponens furtum occultum, rapinam uero violentam...

RESPON. Dicendum, quod furtum, & rapina sunt uita iustitiae opposita, in quantum aliquis alteri facit iniustum...

AD PRIMUM ergo dicendum, quod in alijs generibus peccatorum non attenditur ratio peccati ex aliquo inuoluntario...

dicium, quod scilicet furti uitium non excludit peccatum, sed quod ad damnum proximi...

Ad tertium dicitur, quod accipere occulte rem propriam non peccat, nisi forte quantum ad momentum...

Ad tertium dicitur, quod argumentum arguitur in illam occulte accipere, ut recuperet rem suam...

Super Quaestione sexagesima octa dicitur in art. 4. eiusdem 66. q. nota in corpore...

IN art. 4. eiusdem 66. q. nota in corpore, in littera interre diuersitate specierum...

illa quia nullus patitur iniustitiam volens, consequens est, ut si dicitur...

AD SECUNDUM dicendum, quod finis remotus rapinae, & furti idem est...

AD TERTIUM dicendum, quod raptus mulieris non potest esse occultus ex parte mulieris...

ARTICVLVS V.

Utrum furtum semper sit peccatum.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod furtum non semper sit peccatum...

Prat. Ille qui inuenit rem non suam, si eam accipiat, videtur furtum committere...

Prat. Ille qui accipit rem suam non videtur peccare, cum non agat contra iustitiam...

SED CONTRA est, quod dicitur Exod. 10. Non furtum facies.

RESPON. Dicendum, quod si aliquis consideret furti rationem, duas rationes peccati in eo inueniet...

AD PRIMUM ergo dicendum, quod accipere rem alienam uel occulte, vel manifeste...

AD SECUNDUM dicendum, quod circa res inuentas est distinguendum. Quaedam enim sunt...

AD TERTIUM dicendum, quod ille qui furtim accepit rem suam apud alium depositam...

AD QUINTUM dicendum, quod ille qui furtim accepit rem suam apud alium depositam...

Qui vero furtim accepit rem suam apud alium iniuste detentam, peccat quidem...

In responsione ad tertium in eodem articulo in calce...

Ad hoc dicitur, quod aliud est loqui regulariter, & aliud in casu...

Ad hoc dicitur, quod aliud est loqui regulariter, & aliud in casu...

Ad hoc dicitur, quod aliud est loqui regulariter, & aliud in casu...

Ad hoc dicitur, quod aliud est loqui regulariter, & aliud in casu...

Ad hoc dicitur, quod aliud est loqui regulariter, & aliud in casu...

Ad hoc dicitur, quod aliud est loqui regulariter, & aliud in casu...

Sec. 19. de verb. Apo. a medio. r. 10. Et habetur 14. q. 5. c. si quid.

ARTICVLVS VI.

Verum furtum sit peccatum mortale.

quo licet a lege discedere, saltem sic, quod non sit contra iustitiam, quamvis fieri videatur propter iustitiam discedendo a directo illius modo. Et propterea abique mortali peccato potest in huiusmodi casibus occulte quisque recuperare tam suum, quam sibi debitum adhibendo cautela superius dictam, ut scilicet ille qui occupabat, sciat se non teneri amplius ad restitutionem, ne tali ignorantia ex hoc facto confurgat grauer, si penitens fuerit in futuro, ad restitutionem, quod non tenetur restituere. Nec in his casibus accipies proprie dicit sibi ipsi, sed potius exequitur ius suum, cum non auctoritate aliqua vitatur, sed sola occulte acceptione.

Super Quaestione sexagesima sexta articulum sextum.

In artic. 6. eiusdem 66. q. in responsione ad tertium, esset tractandum, An pro furto iuste homo occidatur, nisi superius in tractatu de homicidio tractatum hoc esset.

Q. 24. art. 12. & 97. ar. 5. & 87. ar. 3.

In responsione vero ad tertium, verba in calce scito recte punctis distinguere, ne forte putes auctorem dicere, quod animus inferendi nocumentum talium minorum constituat peccatum mortale. Hoc enim est alienum a mente eius, cum constet accipientem minima, intendere pro se illa minima habere, ac per hoc priuare dominum illis minimis. Hoc enim est inseparabile ab acceptione minorum: sed doctrina sua est, quod si habet animus inferendi proximo nocumentum absolute, & simpliciter, & non nocumentum limitatum ad huiusmodi minima, tunc ratione talis animi peccat mortaliter accipiendo ex tali animo: sicut etiam sine acceptione habendo talem consensum in animo, peccaret mortaliter pec-

Ar. sequenti.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod furtum non sit peccatum mortale. Dicitur enim Proverb. 6. Non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit: sed omne peccatum mortale est grandis culpa. ergo furtum non est peccatum mortale. ¶ 2. Præter. Peccatum mortali mortis pena debetur: sed pro furto non infligitur in lege pena mortis, sed solus pena damni, sicut in illud Exo. 22. Si quis furatus fuerit bouem aut ouem, quinque boues pro vno boue restituet, quatuor oues pro vna oue. ergo furtum non est peccatum mortale.

¶ 3. Præter. Furtum potest committi in paruis rebus, sicut & in magnis: sed incōueniens videtur, quod pro furto alicuius paruae rei, puta, vinius acus, vel vinius pennæ, aliquis puniatur morte aeterna. ergo furtum non est peccatum mortale.

SED CONTRA est, quod nullus dānatur secundū diuinū iudiciū, nisi pro peccato mortali: cōdemnatur autem aliquis pro furto, secundū illud Zach. 5. Hec est maledictio, quæ egreditur super faciem omnis terræ, quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, iudicabitur. ergo furtum est peccatum mortale.

RESPON. Dicendum, quod furtum praeter habitum est peccatum mortale est quod contrariatur charitati, sicut quod est spiritualis aīa vitæ. Charitas autem consistit quidē principaliter in dilectione Dei, secundario vero in dilectione proximi, ad quā pertinet ut proximo bonū velimus, & operemur: per furtum autem homo infert nocumētū proximo in suis rebus, & si passim hoīes sibi iniuicē furerētur, pariter humana societas. Unde furtum tāq̄ cōtrariū charitati, est peccatum mortale.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod furtum dicitur non esse grandis culpa duplici ratione. Primo quidem propter necessitatem inducentem ad furandum, quæ dimittit, vel totaliter tollit culpam, ut infra patebit: Unde subditur. Furatur enim ut esuriens impleat aīam. Alio modo dicitur furtum non esse grandis culpa per comparationem ad reatum adultærii, quod punitur morte. Unde subditur de fure, quod deprehensus reddet septuplum: qui autem adulter est, perdet animā suam.

AD SECVNDVM dicendum, quod poenæ presentis vitæ magis sunt medicinalis, quam retributiua. Retributio enim reseruatū diuino iudicio, quod est secundum veritatem in peccatis. Et ita secundum iudicium presentis vitæ non pro quo libet peccato mortali infligitur poena mortis, sed solū pro illis, quæ inferunt irreparabilem nocumētū, vel etiā pro illis, quæ habent aliquam horribilem deformitatē. Et ideo pro furto, quod irreparabile dānum non infert, non infligitur secundum presentem iudicium poena mortis, nisi ut furtum aggravatur aliqua grauē circumstantiā, sicut patet de sacrilegio, quod est furtum rei sacræ: & de peccato, quod est furtum rei cōmunis, ut patet per Augustinum super Ioānem: & de plagio, quod est furtum hominis, quo quis morte punitur, ut patet Exod. 21.

Ficio, quod est secundum veritatem in peccatis. Et ita secundum iudicium presentis vitæ non pro quo libet peccato mortali infligitur poena mortis, sed solū pro illis, quæ inferunt irreparabilem nocumētū, vel etiā pro illis, quæ habent aliquam horribilem deformitatē. Et ideo pro furto, quod irreparabile dānum non infert, non infligitur secundum presentem iudicium poena mortis, nisi ut furtum aggravatur aliqua grauē circumstantiā, sicut patet de sacrilegio, quod est furtum rei sacræ: & de peccato, quod est furtum rei cōmunis, ut patet per Augustinum super Ioānem: & de plagio, quod est furtum hominis, quo quis morte punitur, ut patet Exod. 21.

AD TERTIVM dicendum, quod illud quod modicum est, ratio apprehendit, quasi nihil: & ideo in his, quæ minima sunt, homo non reputat sibi nocumētū inferri. Et ille, qui accipit, potest presumere hoc non esse contra voluntatē eius, cuius est res. Et pro tanto si quis furtiue huiusmodi res minimas accipiat, potest excusari a peccato mortali. Si tamen habet animum furandi, & inferendi nocumētū proximo, etiā in talibus minimis potest esse peccatum mortale, sicut & in solo cogitatu per consensum.

ARTICVLVS VII.

Verum liceat alicui furari propter necessitatem.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Vbi, quod non liceat alicui furari propter necessitatem. Non enim imponitur poenitentia nisi peccanti: sed contra, de furtis dicitur. Si quis pro necessitate famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, vel vestes, vel pecunia, poeniteat hebdomadas tres. ergo non licet furari propter necessitatem.

¶ 2. Præter. Philosophus dicit in 2. Ethicorum, quod quædam cōfessio nominata, cōuoluntaria sunt cum malitia, inter quæ ponit furtum: sed illud quod est secundum se malū, non potest propter aliquem bonum finem, bonum fieri: ergo non potest aliquis licite furari, ut nece sitati suæ subueniat.

¶ 3. Præter. Homo debet diligere proximum sicut seipsum: sed non licet furari ad hoc, quod aliquis per eleemosynā proximo subueniat, ut per Augustinum dicit in libro contra mendacium, ergo non licet furari ad subueniendum propriae necessitati.

SED CONTRA est, quod in necessitate sunt omnia cōmunia: & ita non videtur esse peccatum, si aliquis rem alterius accipiat propter necessitatem sibi factā cōmuni.

subueniri, committitur arbitrio vniuersaliusque dispensatio...

RESPON. Dicendum, quod ea quae sunt iuris humani, non possunt derogare iuri naturali, vel iuri diuino...

Super Quaesitionis...

Art. 3. eiusdem quae in responso ad secundum, etiam dicitur. Primum est, quod in...

Secundum est, quod huiusmodi res non possunt priuata auctoritate ab eis auferri...

Circa primum igitur videnda sunt, quae sunt infideles, quae sunt principes, quae sunt res, de quibus est sermo.

Ad primum ergo dicendum, quod Decretalis illa loquitur in casu, in quo non est vrgens necessitas.

Quidam enim sunt subditi de facto, & de iure Christiani, ut Iudaei, Haeretici, & Mauri, qui sunt in terris Christianorum...

Articulus VIII. Vtrum rapina possit fieri sine peccato. Ad octauum sic proceditur. Videtur, quod rapina possit fieri sine peccato...

Ad tertium dicendum, quod in casu similis necessitatis etiam potest aliquis occulte rem alienam accipere...

ARTICVLVS VIII.

Vtrum rapina possit fieri sine peccato.

Ad octauum sic proceditur. Videtur, quod rapina possit fieri sine peccato. Praeda enim per violentiam accipitur...

¶ 2 Praet. Licet est auferre ab aliquo id, quod non est eius: sed res, quas infideles habent, non sunt eorum...

¶ 3 Praet. Terrarum principes multam suis subditis violenter extorquent, quod videtur ad rationem rapinae pertinere...

¶ Circa secundum dictum litterae, scilicet quod huiusmodi res infidelium non possunt priuata auctoritate ab eis auferri...

Secunda Secunda S. Thomae.

Articulus VIII. Vtrum rapina possit fieri sine peccato. Continuation of the main text on the right page.

Art. 4. huius quast.

* Libr. 1. de Abraham, c. 3. a medio, to mo 4.

Epist. 48. in 2. pag. ante finem Epist. tom. 2.

ad liberationem sic oppressi, non oportet distinguere, quoniam oppressus habet continuum delictum iniustum cum detentore. Nec oportet publicam auctoritatem aliter hic querere, quam quod vim repellere licet cum moderamine inculpare urela. Satis, n. inculpara est urela, quando pro libertate Christiani iniuste detenti, non nisi modus furti, aut rapine committitur, cum talis libertas multo pretiosior sit omni, in quo apparet laedi, bono infidelis per hos actus, & nulla sit spes iustitiae consequenda a quocunque iudice. Et Ambrosius dicit in libr. de officijs, quod qui non repellit iniuriam a socio, cum potest, tamen est in vicio, quam ille qui facit. De capitiis autem iniuste detentis ab eisdem, idem est iudicium: sed tunc insurgit dubium, Cur non liceat priuata auctoritate furari, vel rapere ab istis infidelibus res, quas iniuste detinet, sicut hos seruos, cum seruus quaedam possessio domini sit, & vtrobius iniusta possessio sit.

Ad hoc dicitur, quod res horum infidelium iniuste, sunt duplices. Quaedam enim, ideo iniuste possidentur ab eis, quia infideles sunt, ut status dominorum, & huiusmodi, & hoc non nisi publica auctoritate inuadere licet, quia in nullius particularis personae bonis sunt. Quaedam vero ideo iniuste possidentur, quia sunt alterius particularis personae, ut res furtivae, raptae, vel per vitium extortae: & has per modum furti dominum accipere ab eis sine scadalo, &c. non minus licet, quam a nostris, iuxta supradicta. Accipere autem per modum rapinae priuata auctoritate, cum impossibile sit in pluribus hoc fieri sine scadalo, & actus de genere suo sit illicitus, quia non licet priuatae personae ius sibi armata manu dicere, quia in terris

dicere, quod in hoc peccent, quia sic ferè omnes principes damnarentur. ergo rapina in aliquo casu est licita.

SED CONTRA est, quod de quolibet licite accepto potest fieri Deo sacrificium, vel oblatio: non autem potest fieri de rapina, secundum illud Isa. 61. Ego Dominus diligens iudicium, & odio habes rapinam in holocaustum. ergo per rapinam nullus habet coactionem, nisi per publicam potestatem. Et ideo, quicumque per violentiam aliquid alteri aufert, si sit priuata persona, non utens publica potestate, illicite agit, & rapinam committit, sicut patet in latronibus. Principibus vero potestas publica committitur ad hoc, quod sint iustitiae custodes: & ideo non licet eis violentia & coactione uti, nisi secundum iustitiam tenorem: & hoc vel contra hostes pugnando, vel contra ciues, malefactores puniendo. Et quod per talem violentiam aufertur, non habet rationem rapinae, cum non sit contra iustitiam. Si vero contra iustitiam aliqui per publicam potestatem violenter abstulerint res aliorum, illicite agunt, & rapinam committunt, & ad restitutionem tenentur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod circa praedam distinguendum est. Quia si illi qui depradantur hostes, habeant bellum iniustum, ea quae per violentiam in bello acquirunt, eorum efficiuntur: & hoc non habet rationem rapinae, unde nec ad restitutionem tenentur. Quamuis possint in acceptione praedae iustum bellum habentes, peccare per cupiditatem ex prava intentione, si scilicet non propter iustitiam, sed propter praedam principaliter pugnent. Dicitur n. Augustinus in lib. de verbis Domini, quod propter praedam militare peccatum est. Si vero illi, qui praedam accipiunt, habeant bellum iniustum, rapinam committunt, & ad restitutionem tenentur.

AD SECUNDUM dicendum, quod quod intantum aliqui infideles res suas iniuste possident, inquantum eas secundum leges terrenorum Principum amittere iusti sunt: & ideo ab eis possunt per violentiam subtrahi non priuata auctoritate, sed publica.

AD TERTIUM dicendum, quod si Principes a subditis exigant, quod eis secundum iustitiam debetur propter bonum commune con-

seruandum, etiam si violentia adhibeatur, non est rapina. Si vero aliquid Principes indebitè extorqueant per violentiam, rapina est, sicut & latrocinium. Vnde dicitur Aug. in 4. de ciuita. Dei. Remota iustitia quid sunt regna, nisi magna latrocinia? quia & latrocinia quid sunt, nisi parua regna? & Ezzech. 22. dicitur. Principes eius in medio eius quasi lupi rapientes praedam. Vnde ad restitutionem tenentur sicut & latrones: & tanto grauius peccant, quam latrones, quanto periculosius, & communius contra publicam iustitiam agunt, cuius custodes sunt positi.

ARTICVLVS IX.

Vtrum furtum sit grauius peccatum, quam rapina.

AD NONVM sic proceditur. Videtur, quod furtum sit grauius peccatum, quam rapina. Furtum enim super acceptione rei alienae habet adiunctam fraudem, & dolum, quod non est in rapina: sed fraus, & dolus de se habent rationem peccati, ut supra habuit est. ergo furtum est grauius peccatum, quam rapina.

2. Praet. Verè dicitur timor de turpi actu, ut dicitur in 4. Ethic. sed magis verecundantur homines de furto, quam de rapina. ergo furtum est turpius, quam rapina.

3. Praet. Quamuis aliquod peccatum pluribus nocet, tamen grauius esse videtur: sed per furtum potest nocumtum inferri, & magnis, & paruis: per rapinam autem solum impotentibus, quibus potest violentia inferri. ergo grauius videtur esse peccatum furti, quam rapinae.

SED CONTRA est, quod leuissimum leges grauius puniunt rapinam, quam furtum.

RESPOND. Dicendum, quod rapina, & furtum habent rationem peccati, quod est per inuoluntarium, quod est ex parte actus, quod est ex parte rei: quod aufertur: ita tamen quod in furto est inuoluntaria ignorantia, in rapina autem aliquid inuoluntaria violentia. Magis est autem aliquid inuoluntaria violentia, quam per ignorantiam: quia violentia opponitur voluntati, quam ignorantia. Et magis est grauius peccatum, quam furtum. Et magis per rapinam non solum inferuntur damna, sed etiam vergit in quandam personam, & iniuriam: & hoc praeponderat rationem pertinentem ad furtum. Vnde patet responsio.

AD SECUNDUM dicendum, quod grauius est inuoluntaria violentia, quam manifestatur in rapina, per interiori: quae tollitur per peccatum, & verecundantur rapinam, quam de furto.

AD TERTIUM dicendum, quod licet peccatum certi per furtum, quam per rapinam, grauius peccatum possunt inferri per rapinam, tamen utrum: unde etiam ex hoc rapina est grauius

Ser. 19. circa princip. tom. 10. Et habetur 23. q. 1. cap. militare.

Super Quaestione sexagesima septima Articulum primum.

In art. 1. q. 57. circa responsionem ad secundum. dubium triplex occurrit, propter id quod dicitur, quod Leo Papa subiecit se iudicio Imperatoris. Primum est, quae & quali potestate Imperator iudicare poterat...

QVAESTIO LXVII.

De vitijs oppositis commutativae iustitiae, in quatuor articulis divisae.

INDE considerandum est de vitijs oppositis commutativae iustitiae, quae consistit in verbis, in quibus laeditur proximus. Et primum, de his, quae pertinent ad iudicium. Secundum, de nocumentis verborum, quae sunt extra iudicium.

Circa primum quinque consideranda occurrunt. Primum quidem de iniustitia iudicis in iudicando. Secundum, de iniustitia accusatoris in accusando. Tertium, de iniustitia ex parte rei in sua defensione. Quartum, de iniustitia testis in testificando. Quintum, de iniustitia advocati in patrocinando.

Circa primum quaeruntur quatuor.

Primum, Vtrum aliquis possit iudicare eum, qui non est sibi subiectus.

Secundum dubium est, An Papa possit se subijcere in omnibus ad se spectantibus iudicio alicuius, aut aliquorum, in aliquibus tantum. Et est ratio dubij, quia auctor hic indistincte dicit, ubi quod potest se subijcere: & in Decretis 2. q. 6. cano. Nos, si, Leo Quartus, de quo est sermo, subiecit se iudicio Imperatoris in criminalibus, scilicet in crimine iniustitiae, & uniuersaliter in omnibus, quae essent discutienda.

In oppositum autem est quorundam sententia, dicentium conclusionem S. Thomae in 4. sentent. distincti. 19. & Alberti Magni, & S. Bonaventurae, & Ricardi de Media villa esse, quod Papa non potest se subijcere in personalibus, seu in criminalibus alicui in foro iudiciali.

Tertium dubium est, An Papa subijcens se alteri in foro iudiciali in his, in quibus potest se subijcere, sic se subijcere intellegat, ut spontanea a principio subiectio transeat in necessitatem. Et est ratio dubij, quia si non transit in necessitatem, sed fit semper in libertate eius parere, & non parere iudicanti, sequitur quod non fuerit in veritate subditus ipsi quod ad hoc, & quod iudex non fuerit in veritate iudex, utpote non habens vim coactiuam, quae in littera patet, est necessaria iudici. Si vero transit in necessitatem, sequitur quod potestas Papae non sit maior potestate illius iudicis. Et tenet sequela, quia si remaneret potestas Papae maior illa, sic fieri alius, posset renouare illam, & derogare illi, si quis alius inferioribus potestatibus, & eripere, & liberare seipsum ab illa, ac per hoc non transisset in necessitatem, sed in sua remaneret potestate parere, & non parere, tollere, & non tollere potestatem illam, & gesta per illam.

Ad primum dubium dicitur, quod cum potestas iudicis, ut in littera dicitur, sit aut ordinaria, aut per commissionem: & in proposito constat, quod iudex non possit ordinaria potestate iudicare Papam, conueniens est, quod potestas ista per commissionem est accepta. Et quia nullus alter dat hanc potestatem, nisi ipsemet Papa sponte se subijcens, sequitur quod potestas ista est per commissionem a Papa. Et quia Papa non potest dare potestatem maiorem sua, ut patet, nec aequalem suam, quia oportet potestatem datum a Papa dependere ab ipso, ut effectum a causa, ita quod oppositum implicat contradictionem (esset enim a Papa, & non esset a Papa, ut patet) & constat, quod potestas dependens ab alia potestate, est minor illa a qua dependet, conueniens est, quod potestas huiusmodi iudicis & est a Papa, & est minor potestate Papae.

Ad utramque autem obiectionem in contrarium, scilicet, quia sequeretur quod non haberet vim coactiuam, & quod non esset superior ipse iudex, vna & eadem responsione dicitur, quod haec conueniunt dupliciter. scilicet simpliciter, vel secundum quid. Et quod iudicare eum, qui non est sibi subditus.

A dex huiusmodi non est simpliciter superior Papa, sed est secundum quid superior eo, quatenus, scilicet, ad hanc sententiam. Et similiter dicitur iudex non habet vim coactiuam simpliciter respectu Papae, sed habet coactiuam secundum quid respectu eiusdem, quantum, scilicet, spectat ad hanc sententiam, sicut arbitri habent vim coactiuam, quantum ad id, quod eorum arbitrio creditum est.

Ad secundum dubium dicitur, quod & Papam posse se subijcere in foro iudiciali in quibusdam, ex hac auctoritate litterae constat. Ex allegato text. Decret. 2. q. 7. Nos, si incompetenter. ubi Papa manifeste subdit iudicio nunciatorum Imperatoris se de propriis actionibus, An iuste, vel iniuste, &c. ut clarè patet ibi. Et Papam non posse se subijcere in foro iudiciali alicuius iudicio in quibusdam, constat etiam ex auctoritate in 4. sentent. distincti. 19. q. 1. artic. 3. q. vltim. ad tertium, ubi dicit. Sicut nullus potest in seipsum sententiam dare excommunicationis, ita nec alteri committere se excommunicare. Et eiusdem sententiae est Ricardus in quarto distincti. 18. artic. 5. quaestio. 1. ad secundum. Et Petrus de Palude in eiusdem distinctio. quaestio. 2. Quare autem in quibusdam sic, in quibusdam non: & quae sunt in quibus potest, quae autem in quibus non potest se subijcere, videndum restat. Et si diligenter perpectum fuerit, apparebit quod in omnibus, quae Papa potest per seipsum iudicare, potest se alteri subijcere: & quod in nullo potest se alteri subijcere, quod per ipsum iudicare non potest. Manifestatur autem quod dicimus primo ex ratione, quia constat, quod omnia, quae pertinent ad potestatem iurisdictionis, possunt alteri committi: & ad nihil potest se extendere potestas delegata, quod non claudatur sub obiecto potestatis committentis. Deinde ex communitate accidentibus, & dictis Doctorem. Nam ex eo, quod non potest se subijcere alicui in aliquo, quod non potest per seipsum, sequitur quod non possit committere alicui, quod ipsum possit excommunicare, deponere, suspendere, & huiusmodi: haec namque non potest per seipsum facere. Ex eo vero, quod causas inter sedem Apostolicam, & quemcumque alium potest per seipsum iudicare, potest etiam per alium iudicare. Et rursum ex eo, quod causas iniurie inter seipsum, & alios potest per seipsum iudicare, ut patet cum quis appellat ab iniusto euidenter grauiamine ab ipso Papa sibi illato, conueniens est, quod possit in istis alteri committendo iudicium, se subijcere.

Tertio, Vtrum iudex possit aliquem iuste condemnare non accusatum. Quarto, Vtrum licite possit poenam relaxare.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum quis possit iuste iudicare eum, qui non est sibi subiectus.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod aliquis possit iuste iudicare eum, qui non est sibi subditus. Dicit enim Daniel. 13. quod Daniel seniores de falso testimonio conuictos suo iudicio condemnauit: sed illi seniores non erant subditi

Secundum dubium est, An Papa possit se subijcere in omnibus ad se spectantibus iudicio alicuius, aut aliquorum, in aliquibus tantum. Et est ratio dubij, quia auctor hic indistincte dicit, ubi quod potest se subijcere: & in Decretis 2. q. 6. cano. Nos, si, Leo Quartus, de quo est sermo, subiecit se iudicio Imperatoris in criminalibus, scilicet in crimine iniustitiae, & uniuersaliter in omnibus, quae essent discutienda. In oppositum autem est quorundam sententia, dicentium conclusionem S. Thomae in 4. sentent. distincti. 19. & Alberti Magni, & S. Bonaventurae, & Ricardi de Media villa esse, quod Papa non potest se subijcere in personalibus, seu in criminalibus alicui in foro iudiciali. Tertium dubium est, An Papa subijcens se alteri in foro iudiciali in his, in quibus potest se subijcere, sic se subijcere intellegat, ut spontanea a principio subiectio transeat in necessitatem. Et est ratio dubij, quia si non transit in necessitatem, sed fit semper in libertate eius parere, & non parere iudicanti, sequitur quod non fuerit in veritate subditus ipsi quod ad hoc, & quod iudex non fuerit in veritate iudex, utpote non habens vim coactiuam, quae in littera patet, est necessaria iudici. Si vero transit in necessitatem, sequitur quod potestas Papae non sit maior potestate illius iudicis. Et tenet sequela, quia si remaneret potestas Papae maior illa, sic fieri alius, posset renouare illam, & derogare illi, si quis alius inferioribus potestatibus, & eripere, & liberare seipsum ab illa, ac per hoc non transisset in necessitatem, sed in sua remaneret potestate parere, & non parere, tollere, & non tollere potestatem illam, & gesta per illam. Ad primum dubium dicitur, quod cum potestas iudicis, ut in littera dicitur, sit aut ordinaria, aut per commissionem: & in proposito constat, quod iudex non possit ordinaria potestate iudicare Papam, conueniens est, quod potestas ista per commissionem est accepta. Et quia nullus alter dat hanc potestatem, nisi ipsemet Papa sponte se subijcens, sequitur quod potestas ista est per commissionem a Papa. Et quia Papa non potest dare potestatem maiorem sua, ut patet, nec aequalem suam, quia oportet potestatem datum a Papa dependere ab ipso, ut effectum a causa, ita quod oppositum implicat contradictionem (esset enim a Papa, & non esset a Papa, ut patet) & constat, quod potestas dependens ab alia potestate, est minor illa a qua dependet, conueniens est, quod potestas huiusmodi iudicis & est a Papa, & est minor potestate Papae. Ad utramque autem obiectionem in contrarium, scilicet, quia sequeretur quod non haberet vim coactiuam, & quod non esset superior ipse iudex, vna & eadem responsione dicitur, quod haec conueniunt dupliciter. scilicet simpliciter, vel secundum quid. Et quod iudicare eum, qui non est sibi subditus.

Supra q. 60. artic. 6. & 4. dist. 17. q. 3. artic. 3. q. 4. Et dist. 48. q. 1. artic. 1. cor.

Aduertendum tamen perspicuius hoc in loco est, quod quia iniustitia, cuius actus est iudicium, non est ad se, sed ad alterum, inter haec duo genera causarum, haec est differentia, quod in causis, quae vertuntur inter cameram Apostolicam, & alios, Papa est iudex causae ex utroque extremo, ita quod ligat, vel soluit utramque partem: quoniam camera Apostolica est velut vna pars distincta a Papa, sicut filius distinguitur a principe. Et propterea si committit alteri tale iudicium, eodem modo fiet sententia utrinque habens plenè rationem iustitiae. In causis autem, quae vertuntur inter personam Papae, & alios, puta, si Papa rapuit, infamauit, occidit, & huiusmodi, Papa est iudex ex parte personae suae, non secundum plenam rationem iustitiae, sed diminuta: quia non potest damnare personam suam puniuit, sed emendari ad restituendum laeso, quod sibi tenetur. Et quemadmodum hoc potest, & deberet per seipsum iudicare, ita potest in hoc alterius iudicio se submittere. Et hoc est, quod in dicto cano. Nos, si incompetenter. Papa se submittendo Imperatori, dicit dum ait, Quod si iniuste egimus, cuncta uolumus uestro emendare iudicio. Et secundum hoc uideatur nulla esse differentia inter dicentes, quod Papa potest se submittere alteri in criminalibus: & negantes hoc: quoniam, ut patet ex dictis, est aliquo modo uerum, & aliquo Secunda Secunda S. Thomae. X modo